

top-BESS model

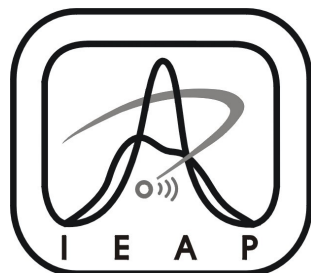
aneb

Efektivní popis rozšíření Standardního modelu bez Higgse

Josef Juráň

Ústav technické a experimentální fyziky
České vysoké učení technické v Praze

Mikuláš Gintner, Ivan Melo

Katedra fyziky
Žilinská univerzita

Abstrakt

Navzdory velkému úspěchu Standardního modelu zůstává jeho jedna klíčová část nevyjasněna - a tím je skutečný **mechanismus narušení elektroslabé symetrie**.

Toto narušení je ve Standardním modelu popsáno způsobem, jehož přímým důsledkem je **existence** nové částice - tzv. **Higgse**. Ten však nebyl doposud experimentálně potvrzen.

Existuje celá řada modelů, které nabízejí vlastní popis narušení elektroslabé symetrie. Jedním z nich je i **top-BESS model**, jenž je modifikací BESS modelu - narušení elektroslabé symetrie novou silnou silou.

Efektivní popis rozšíření Standardního modelu bez Higgse

OSNOVA

- Symetrie, kalibrační symetrie, QED
- **Standardní model** (a jeho nedostatky)
- Narušení elektroslabé symetrie (ESB)
- Higgsův bozon, alternativní popis ESB
- Efektivní Lagrangián
- BESS a **top-BESS model**, jejich vlastnosti
- předpovědi top-BESS modelu na LHC, ILC

Symetrie

- Věc (jev, rovnice) má určitou symetrii, když se při určité **operaci** aplikované na tuto věc, **nemění** její (určité) vlastnosti.
- Věc je tzv. **invariantní** vůči této **transformaci** (popř. celé třídě transformací --> grupy transformací).

Symetrie v přírodě je v těsném vztahu:

Emma Noether (1882-1935)

- k zákonům zachování (prostorčasové, globální symetrie)
- k existenci základních sil a interakcí (lokální kalibrační symetrie)

Symetrie

- diskrétní a spojité, externí a interní, globální a lokální
- přesné, přibližné, anomální, skryté

Kalibrační symetrie

Symetrie je vůdčím principem při hledání nových fyzikálních zákonů.

- speciální třída symetrií - kalibrační (vnitřní fázové transformace)
- stala se základem moderní teorie interakcí elementárních částic

Kvantová teorie pole: QM ($\hbar$) + STR (c)

KALIBRAČNÍ TEORIE

- elektřina + magnetismus + optika:
kvantová elektrodynamika (QED) γ
 $U(1)_Q$
- QED + slabé interakce:
elektroslabá teorie (GWS) $\gamma, Z, W^{\pm}$
 $SU(2)_L \otimes U(1)_Y$
- silná interakce:
kvantová chromodynamika (QCD) 8 gluonů
 $SU(3)_C$

Kvantová elektrodynamika

volné Diracovo pole $\mathcal{L}_0 = \bar{\psi} (i \gamma^\mu \partial_\mu - m) \psi$

fázová transformace (globální) $\psi \longrightarrow \psi' = e^{-iQ\theta} \psi$

absolutní fáze jsou nepozorovatelné $\bar{\psi} \longrightarrow \bar{\psi}' = e^{iQ\theta} \bar{\psi}$

libovolné $\theta \longrightarrow$ jednoparametrická Abelova grupa $U(1)_Q$

invariance Lagrangiánu $\longrightarrow$ zachovávající se proud $\longrightarrow ZZQ$

Kalibrační princip:

$$\theta = \theta(x)$$

fázová invariance by měla být splněna lokálně

ale gradient pole se transformuje jinak než pole samotné

$$\partial_\mu \psi \longrightarrow e^{iQ\theta} (\partial_\mu - iQ \partial_\mu \theta) \psi$$

$$\mathcal{L}'_0 = \mathcal{L}_0 + Q \bar{\psi} \gamma^\mu \psi \partial_\mu \theta$$

kompensace: nové pole $A_\mu \longrightarrow$ spřažení s proudem $\mathcal{L} = \mathcal{L}_0 - j^\mu A_\mu$

$\longrightarrow$ transf. vztah pro nové kalibrační pole $A_\mu \longrightarrow A'_\mu \equiv A_\mu + \partial_\mu \theta$

Kvantová elektrodynamika

Princip min. elmag. interakce: $\partial_\mu \longrightarrow D_\mu \equiv \partial_\mu + i Q A_\mu$

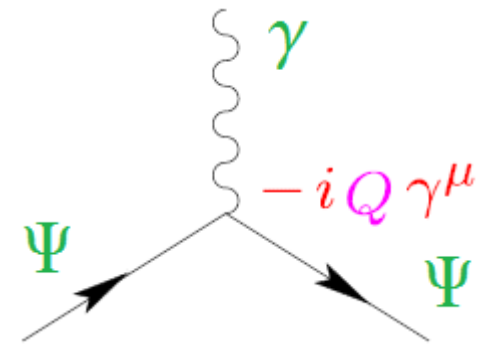
kovariantní derivace $(D_\mu \psi)' \equiv (\partial_\mu + i Q A'_\mu) \psi' \longrightarrow e^{-i Q \theta} D_\mu \psi$

Spinorová elektrodynamika

$$\mathcal{L} = \bar{\psi} (i \gamma^\mu D_\mu - m) \psi = \bar{\psi} (i \gamma^\mu \partial_\mu - m) \psi + \mathcal{L}_I = \mathcal{L}_0 + \mathcal{L}_I$$

$$\mathcal{L}_I = - Q \bar{\psi} \gamma^\mu \psi A_\mu \quad \text{elmag. interakce}$$

Nové pole jako nedílná součást celého dynamického systému - kalib. inv. lagrangián

• Kinetický člen: $\mathcal{L}_K = -\frac{1}{4} F_{\mu\nu} F^{\mu\nu} \quad F^{\mu\nu} \equiv \partial^\mu A^\nu - \partial^\nu A^\mu$

• Hmotnostní člen: $\mathcal{L}_m = \frac{1}{2} m_\gamma^2 A^\mu A_\mu$ kalibračně neinvariantní

$$m_\gamma = 0 \quad [\text{exp: } m_\gamma < 2 \cdot 10^{-16} \text{ eV}]$$

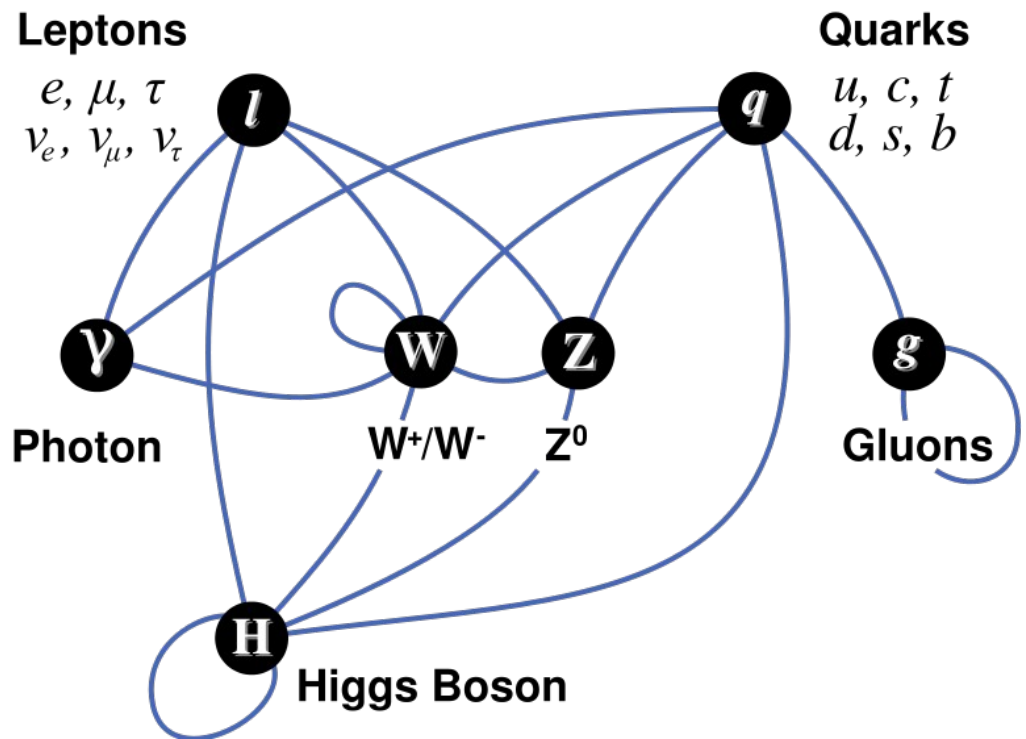
Kalibrační princip ---> QED dynamika

Standardní model

SM je teorií mikrosvěta. Popisuje **elementární částice** a **tři fundamentální interakce**, které působí mezi těmito částicemi.

Three Generations of Matter (Fermions)

	I	II	III	
mass→	2.4 MeV	1.27 GeV	171.2 GeV	0
charge→	$\frac{2}{3}$	$\frac{2}{3}$	$\frac{2}{3}$	0
spin→	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	1
name→	u up	c charm	t top	γ photon
	4.8 MeV	104 MeV	4.2 GeV	0
	$-\frac{1}{3}$	$-\frac{1}{3}$	$-\frac{1}{3}$	0
	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	1
Quarks	d down	s strange	b bottom	g gluon
	<2.2 eV	<0.17 MeV	<15.5 MeV	91.2 GeV
	0	0	0	0
	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	1
	ν_e electron neutrino	ν_μ muon neutrino	ν_τ tau neutrino	Z⁰ weak force
	0.511 MeV	105.7 MeV	1.777 GeV	80.4 GeV
	-1	-1	-1	± 1
	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	1
Leptons	e electron	μ muon	τ tau	W[±] weak force

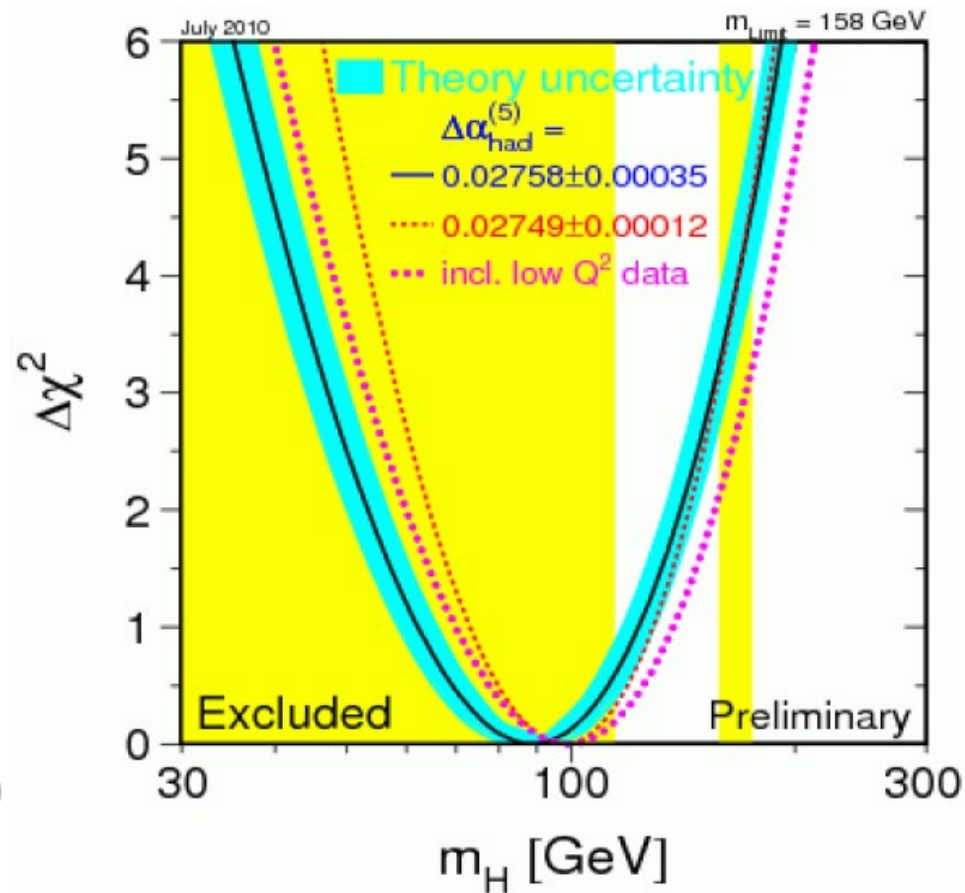
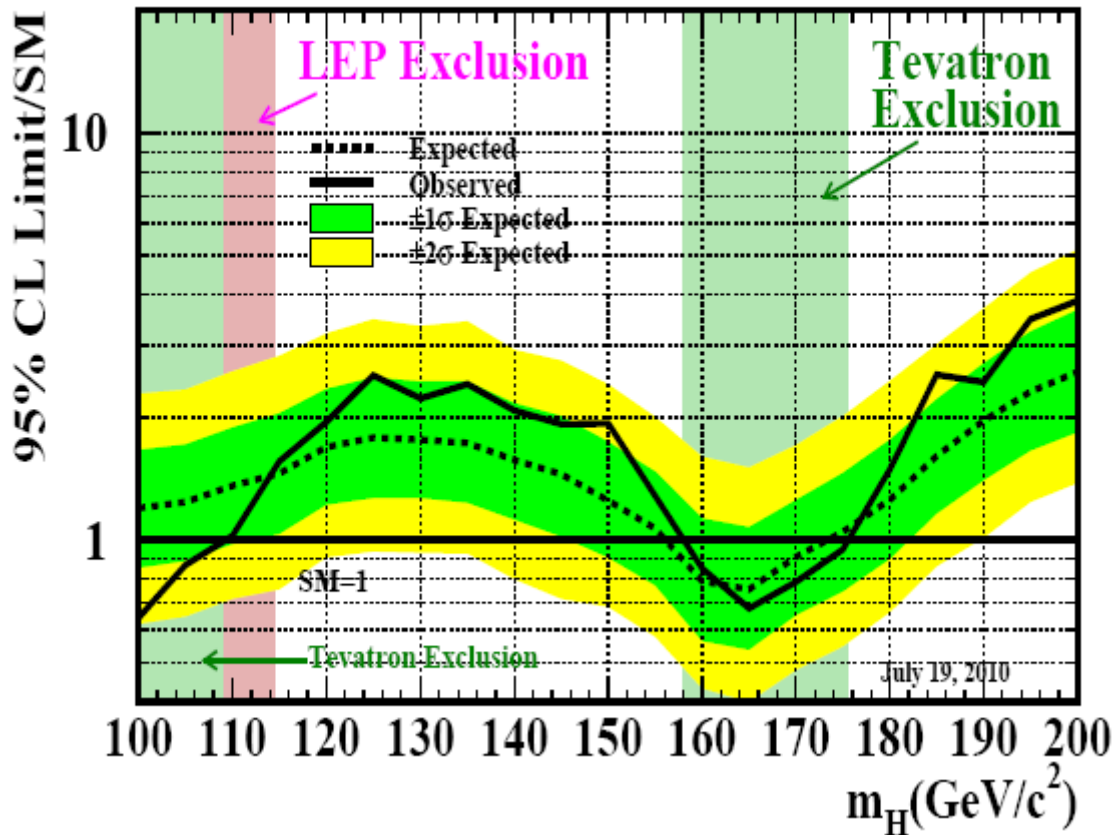
Standardní model

- teorie **silné** a **elektroslabé** interakce založena na lok. kalib. principu $SU(3)_c \times SU(2)_L \times U(1)_Y$
- kalibrační symetrie Lagrangiánu $\longrightarrow$ nehmotné $g, A, W^\pm, Z$
... + narušení parity $\longrightarrow$ nehmotné fermiony
- rozpor s realitou: $W^\pm, Z$ bosony a fermiony jsou hmotné
- elektroslabá symetrie je narušena (resp. skryta)
- **Higgsův mechanismus** založen na **spontánním narušení symetrie (SSB)**
- SSB: $G \rightarrow H$ (Lagrangián vs vakuum) $\longrightarrow$ GT: reálné částice $m=0$
Nambu-Goldstonovy bozony, $\#NGB = \dim G - \dim H$
- řešení (hypotéza):
přidání skal. dubletu $\Phi(x) = \begin{pmatrix} \pi_2(x) + i\pi_1(x) \\ v + h(x) - i\pi_3(x) \end{pmatrix}, \quad \langle \Phi \rangle_0 = v$
odtrafo. 3 ze 4 st.volnosti $\Rightarrow$ **Higgs boson**
-> hmotnost kalib. bozonů,
Yukawa int. -> hmotnost fermionů

Hledání Higgsovy částice

- hmotnost Higgsova bozonu je volný parametr ve SM
- experimentálně nepotvrzen -> limity @ 95% CL
- přímý: LEP+Tevatron $m_H = 114.4 - 158 \text{ GeV}$ a $m_H > 175 \text{ GeV}$
- nepřímý: glob. fit EWPO vylučuje $m_H > 185 \text{ GeV}$ (best $87^{+36}_{-27} \text{ GeV}$)

Tevatron Run II Preliminary, $\langle L \rangle = 5.9 \text{ fb}^{-1}$

Standardní model

- úspěšná teorie - mnoho předpovědí
- experimentálně ověřen do $E \sim 200 \text{ GeV}$
- neobjeven Higgs - není to jediný problém SM

SM není finální teorií:

- nezahrnuje gravitaci
- obsahuje mnoho volných parametrů bez souvislostí
- nevysvětluje narušení elektroslabé symetrie
- proč 3 generace fermionů, generace hmotností fermionů
- nevysvětluje silný CP problém
- problém s hmotností Higgse (hierarchy/fine-tuning problem)
- žádný kandidát na tmavou hmotu
- nepopisuje tmavou energii
- ...

Nová fyzika - modely za SM

Dělení dle možného scénáře elektroslabého narušení

- **slabě-interagující**: ESB je narušena perturbativní interakcí (SM Higgsův sektor - 1 Higgsův bozon, SUSY - více Higgsů)
- **silně-interagující**: ESB je narušena novou silnou interakcí (žádný Higgs, kompozitní částice, Technicolor, ...)
- **extra-dimenze**, ... (AdS/CFT korespondence, Kaluza-Kleinovy věže, ...)

- Kompletní popis jakékoliv nové fyziky za SM vyžaduje fund. teorii
- SM ověřen, SM jako nízko-energetická teorie, součást nové teorie
- mnoho různých modelů (nové částice, nové interakce)
- nutný jednotný popis jejich nízko-energetické fenomenologie
- modelově nezávislý přístup založena na

Efektivních Lagrangiánech

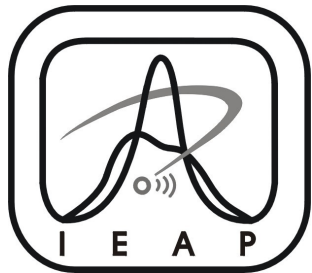
Efektivní Lagrangián

- Λ - škála nové fyziky za SM
- $\Lambda < \sim 1$ TeV - přímé pozorování NP na urychlovačích
- $\Lambda \gg 1$ TeV - parametrizace efektů NP pomocí výšerozměrných operátorů potlačených inverzními mocninami jejich škály
- pokud NP těžká pro přímé pozorování v nízkých energiích - vyintegrování z Lagrangiánu (efekt na konstanty)

$$L_{eff} = L_0 + \frac{1}{\Lambda} L_1 + \frac{1}{\Lambda^2} L_2 + \dots$$

- L_0 je SM Lagrangián [4], L_1 je nová interakce [5], ...
- maximálně obecný Lagrangián - jediné omezení: symetrie
- má ∞ mnoho členů (třídí se podle mocnin energie, resp. počtu ∂_μ)
- **nízkoener. procesy** ----> omezení do určitého řádu (konečný počet)

top-BESS model

Mikuláš Gintner^{1,2}

Josef Juráň¹

Ivan Melo²

- 1) Ústav technické a experimentální fyziky, ČVUT
2) Katedra fyziky, Žilinská univerzita

- efektivní popis ESB
- modifikace BESS modelu
- speciální role **top** kvarku

BESS model

- efektivní popis narušení EW symetrie silnou interakcí (BESS)
- globální symetrie: $SU(2)_L \times SU(2)_R \times U(1)_{B-L} \times SU(2)_{HLS}$
- lokální symetrie: $SU(2)_L \times U(1)_Y \times SU(2)_{HLS}$
- HLS (Hidden Local Symmetry) -
- pomocná kalibrační symetrie

$$SU(2)_L \text{ triplet: } W_\mu = igW_\mu^a \tau^a$$

$$U(1)_Y \text{ singlet: } B_\mu = ig' B_\mu Y$$

$$SU(2)_{HLS} \text{ triplet: } V_\mu = i\frac{g''}{2} V_\mu^a \tau^a$$

Částicový obsah

- SM kalibrační bozony
- SM fermiony, žádný Higgs
- 3 vektorové rezonance $\rho = (\rho^0, \rho^\pm)$ (vázaný stav nové silné síly)
- ESB sector: 6 reálných skalárních polí (NGB`s, nefyzikální)

[1] R. Casalbuoni, S. De Curtis, D. Dominici, R. Gatto, *Phys. Lett.* **B155** (1985) 95.

[2] R. Casalbuoni, S. De Curtis, D. Dominici, R. Gatto, *Nucl. Phys.* **B282** (1987) 235.

[3] R. Casalbuoni, P. Chiappetta, S. De Curtis, F. Feruglio, R. Gatto, B. Mele, J. Terron, *Phys. Lett.* **B249** (1990) 130.

BESS model

$$\mathcal{L} = -v^2[\text{Tr}(\bar{\omega}_\perp^\mu)^2 + \alpha \text{Tr}(\bar{\omega}_\parallel^\mu)^2] + \mathcal{L}_{Wkin} + \mathcal{L}_{Bkin} + \mathcal{L}_{Vkin} + \mathcal{L}_f$$

v, α free real parameters

- přímá vazba V_μ^a na fermiony: mezigenerační univerzalita (L, R)
- nová rezonance se míchá se SM kalibračními bozony (jejich interakce se modifikuje)

BESS vs top-BESS

Motivace: hmotnost top kvarku ($m_t \sim 170 \text{ GeV}$)

příliš velká a blízko škále ESB ($v \sim 240 \text{ GeV}$)

- speciální role t-kvarku (nebo 3.generace kvarků) v mechanismu ESB
- generace m_t stejným mechanismem jako M_Z, M_w (stejná Sin)
  - silná vazba rezonance na t-kvark jako na SM kalib. bozony

top-BESS model

Modifikace: pouze ve fermionovém sektoru

- mezigenerační univerzalita narušena
- není přímá vazba na leptony a kvarky u, d, c, s
- přímá interakce $\sim g''$
- přímá interakce na levý (t,b) dublet: $\sim b_L$
- přímá interakce na pravý t kvark: $\sim b_R$
- přímá interakce na pravý b kvark: $\sim p \cdot b_R$ $p \in \langle 0;1 \rangle$
 p - rozdělení ρ -to- t_R od ρ -to- b_R vazby, $U(1)_{R3}$ symetrie
- modifikace SM GB-to-fermion vazby díky novému členu neuvažovanému v původním BESS modelu
- ... na levý (t,b) dublet: $\sim \Lambda_L$
- ... na pravý (t,b) dublet: $\sim \Lambda_R$

top-BESS model

Model = Lagrangián

Parametry top-BESS Lagrangiánu:

v, g, g'

$\alpha, g'', b_L, b_R, p, \lambda_L, \lambda_R$

limit (tBESS)_{ $g'' \rightarrow \infty$ } = SM/{H}

Omezení hodnot parametrů:

- unitární limity - $SS^\dagger = 1$, ZZ pravděpodobnosti
- nízkoenergetické limity - existující experimenty omezují odchylky od SM

Unitární limity

SM bez Higgse

- rozptyl longitudinálních kalib. bozonů
- Equivalence Theorem (π 's vs GB_L 's)
- parciální amplitudy

$$a_l^I = \frac{1}{64\pi} \int_{-1}^1 P_l(\cos \theta) T^I d \cos \theta$$

- U-limit: $|a_0^0| \leq 1$ $E = 1.7 \text{ TeV}$

$$M(W_L^+ W_L^- \rightarrow Z_L Z_L)$$

$$M(W_L^+ W_L^- \rightarrow W_L^+ W_L^-)$$

$$M(Z_L Z_L \rightarrow Z_L Z_L)$$

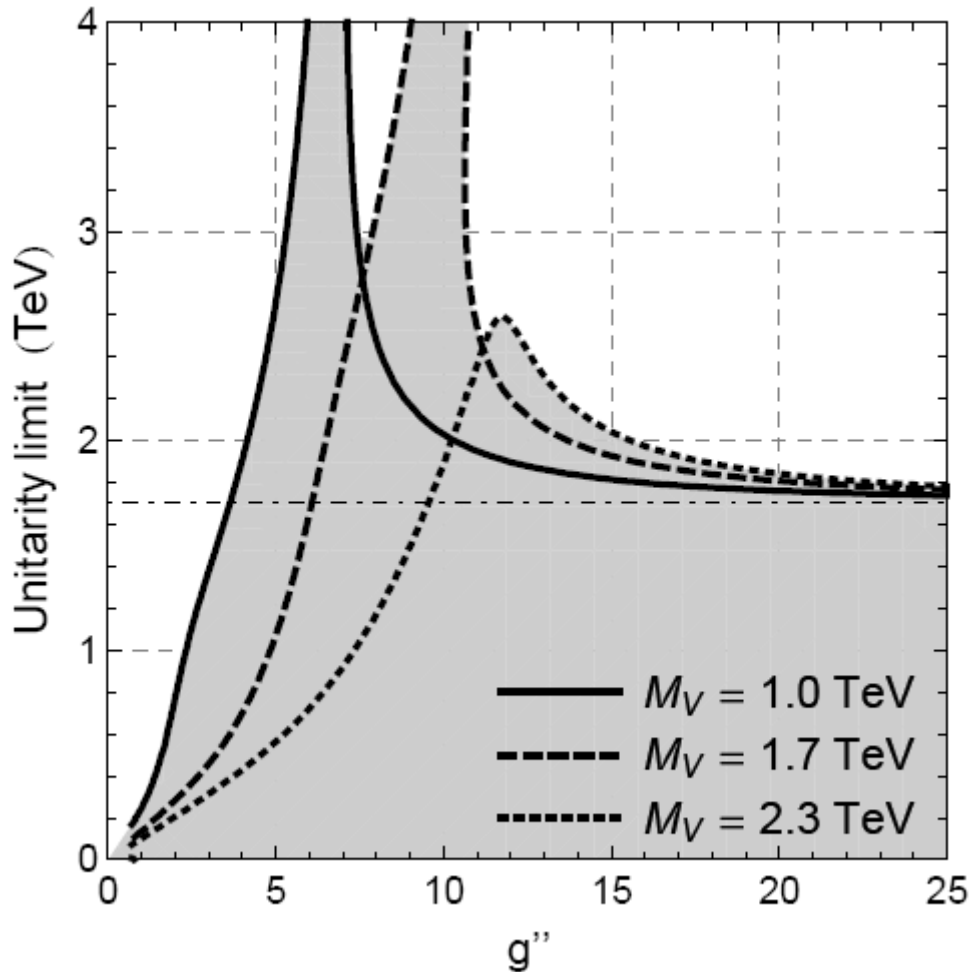
$$M(W_L^\pm Z_L \rightarrow W_L^\pm Z_L)$$

$$M(W_L^\pm W_L^\pm \rightarrow W_L^\pm W_L^\pm)$$

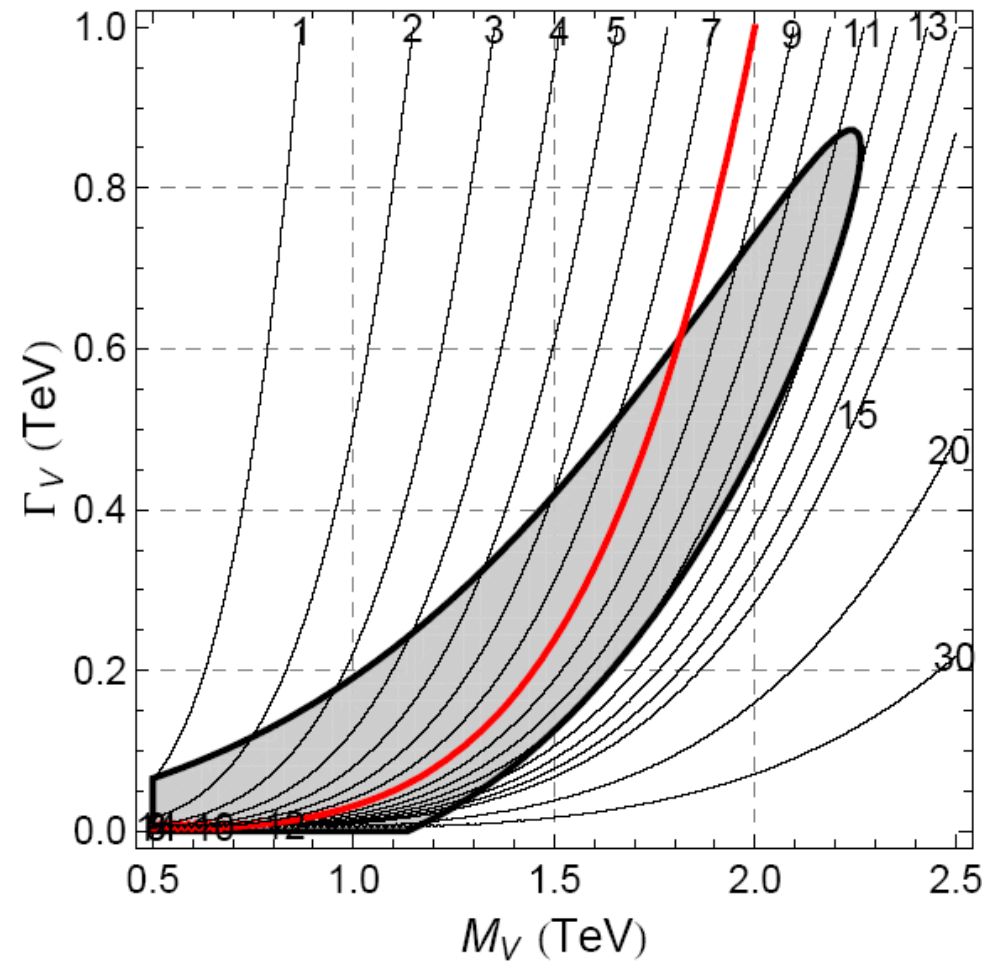
top-BESS model

- nová částice unitarizuje amplitudy - ρ jako Higgs ($m_H < 1 \text{ TeV}$)
- efekt. model - nerenormalizovatelný - horní limit Eq.Th. $\sim 3 \text{ TeV}$
  - narušení unitarity při nějaké energii

Unitární limity

Omezení g'' (SM U-limit).

Omezení hmotnosti a šířky.
(U-limit = $1.5 M_V$)

Grafy pro $b_L = b_R = b = 0$ (p nehraje roli), λ 's zanedbatelné.

Nízkoenergetické limity

- nízkoenergetický tBESS Lagrangián
(vyintegrování ρ rezonance, $M_V \rightarrow \infty$, g'' fixní, substituce EoM)
- z omezení anomálních tbW , ttZ a bbZ vazeb (LEP/SLC a CLEO)
- ϵ' s analýza

$$g'' \geq 8 \quad (95\% \text{ C.L.})$$

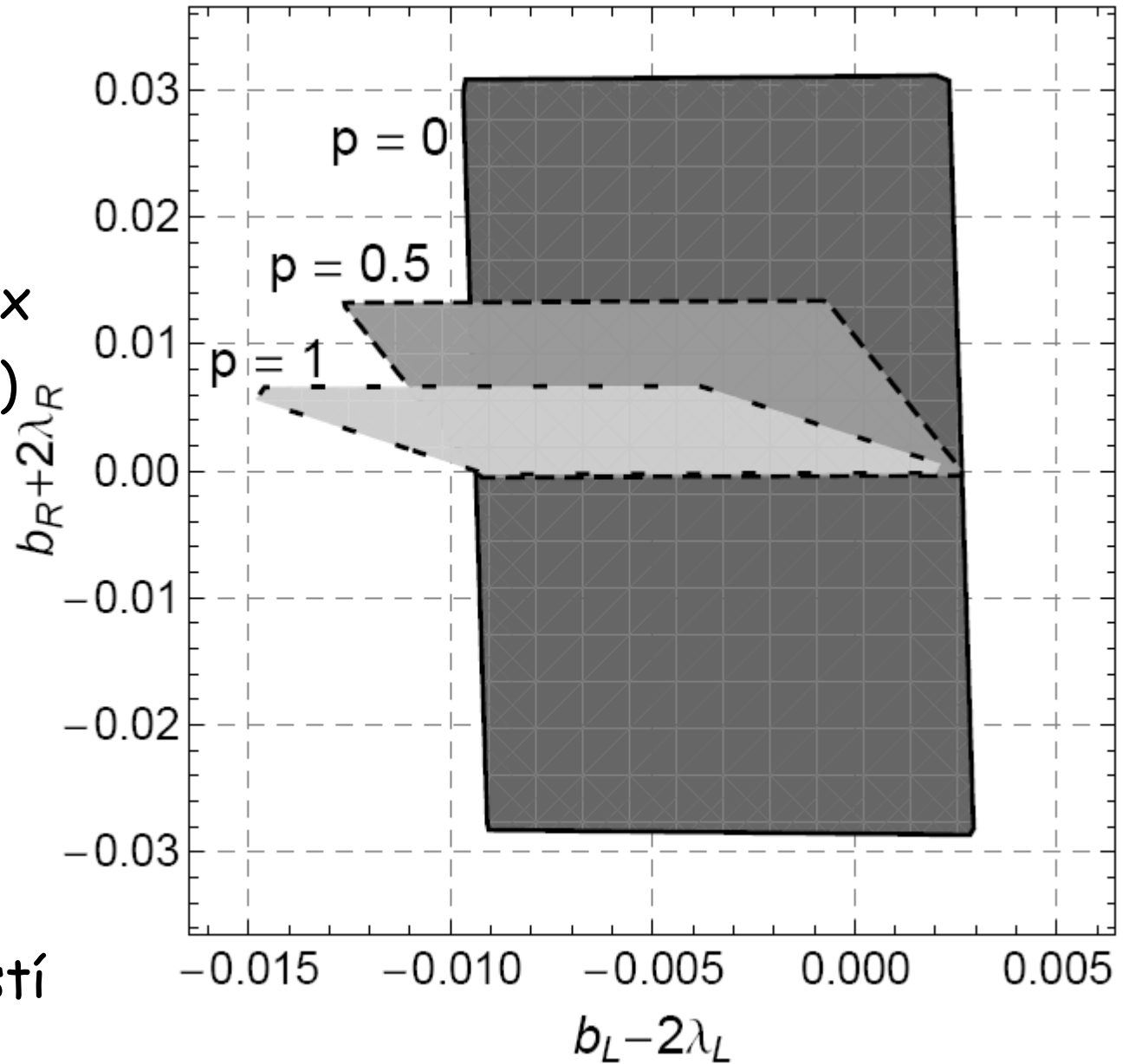
$$p = 0 \quad \begin{aligned} -0.009 &\leq b_L - 2\lambda_L \leq 0.003 & (\Lambda = 1, 2 \text{ TeV}) \\ -0.029 &\leq b_R + 2\lambda_R \leq 0.031 & (\Lambda = 1 \text{ TeV}) \\ -0.020 &\leq b_R + 2\lambda_R \leq 0.023 & (\Lambda = 2 \text{ TeV}) \end{aligned}$$

$$\text{BESS limits: } b \lesssim 0.01, \quad b' = 0$$

Naše modifikace BESS modelu uvolňuje nízkoenergetické limity původních BESS parametrů (díky λ' s a také p).

Nízkoenergetické limity

- ε 's analýza
- měření $B \rightarrow X_s \gamma$
- GB 's self-interakce
anomální WWZ vertex
 $g'' > 3.4$ (slabší než ε_3)

průnik povolených oblastí
pro $g'' = 10$, $\Lambda = 1$ TeV

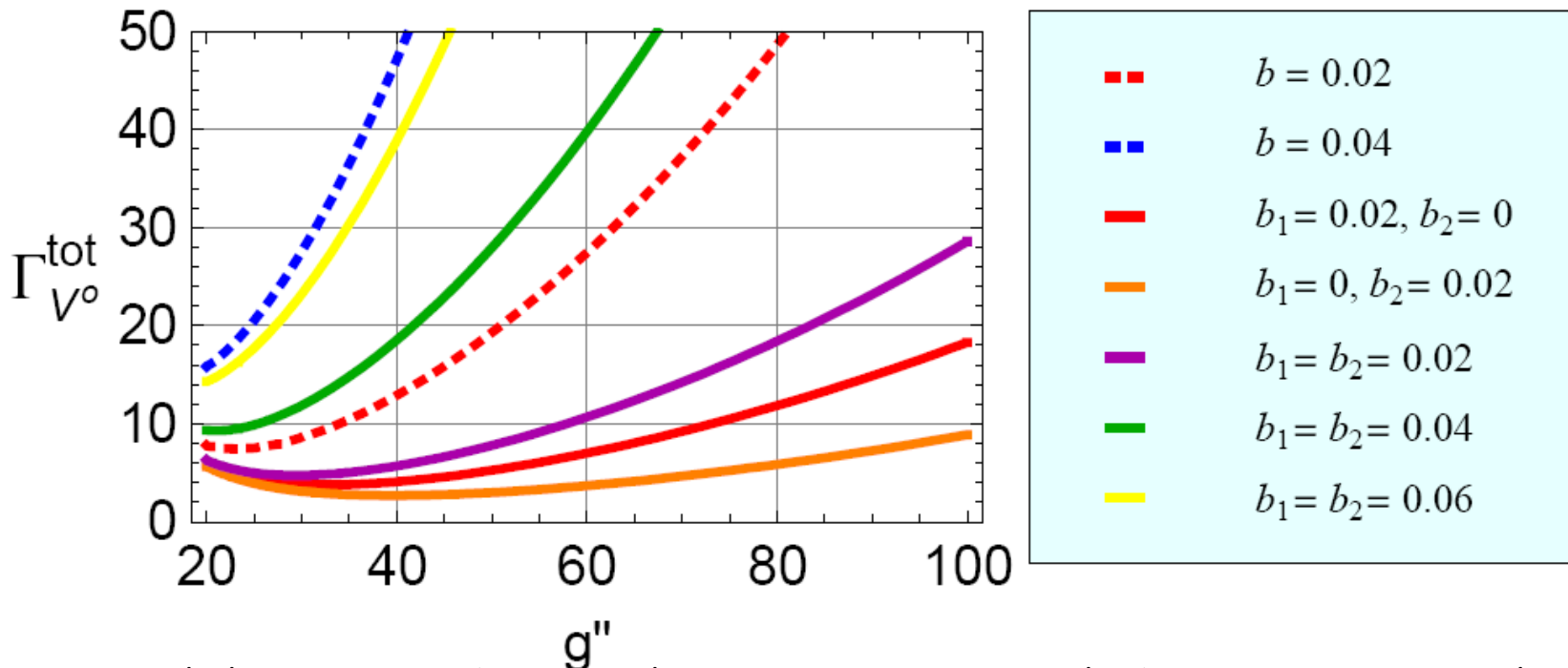
BESS vs tBESS: celkové rozpadové šířky

$$M_{V^0} \approx M_{V^\pm} \approx \frac{\sqrt{\alpha} v g''}{2} \quad \text{Rozštěpení hmotnostní degenerace} < 1 \text{ promile}$$

$$M_{V^0} = 1 \text{ TeV}$$

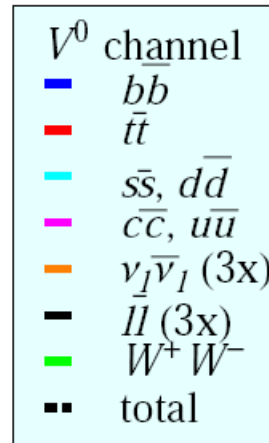
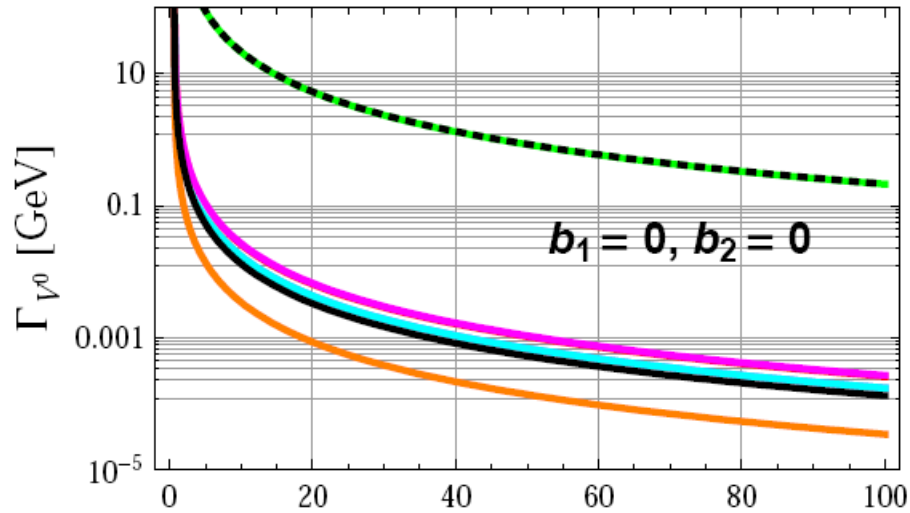
Rozpady: V^{+-} 7 kanálů, V^0 13 kanálů

Jiná vazba rezonance na fermiony pro BESS a top-BESS model.
Díky **mixingu kalibračních bozonů** interagují s rezonancí také první a druhá generace kvarků a všechny leptony (kromě ν_R).

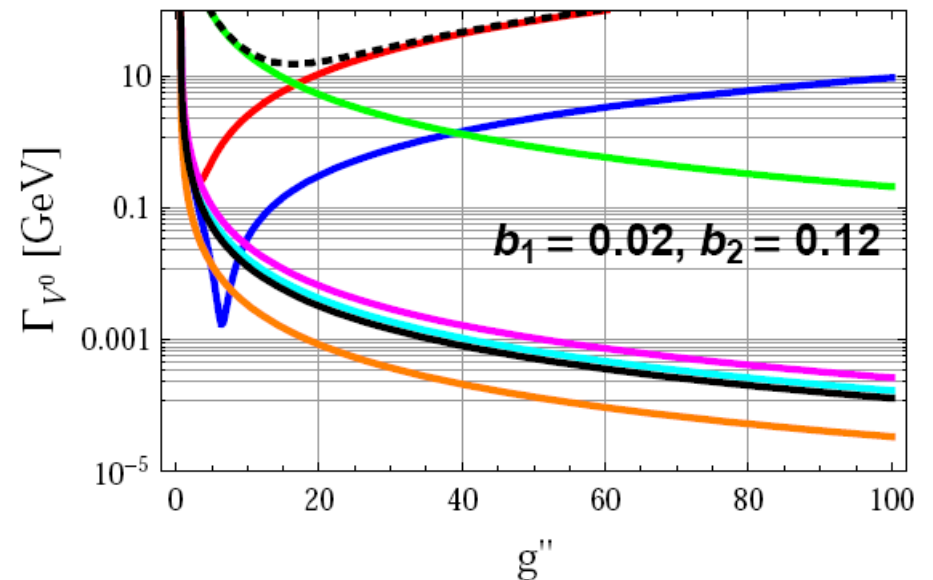
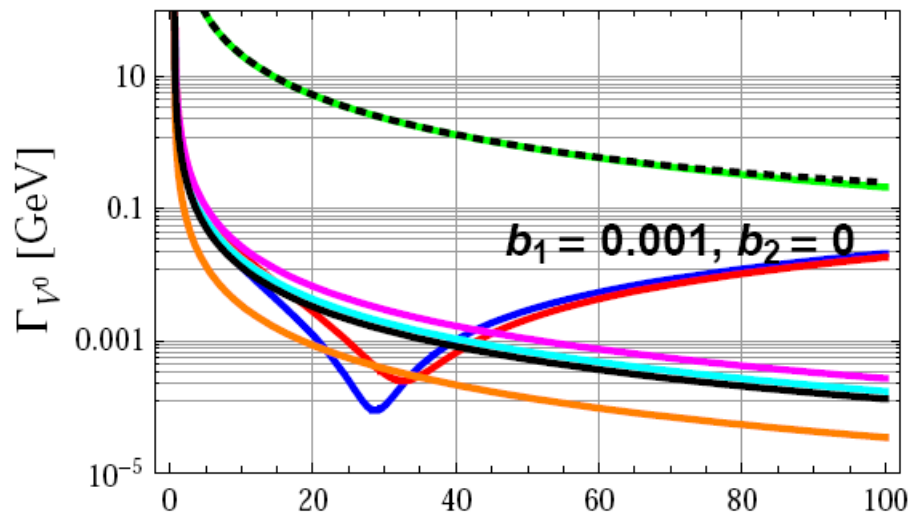
Srovnání BESS (tečkované) a tBESS (spojité křivky) rozpadových šířek.
Grafy pro $p = 0, \lambda' s = 0$.

top-BESS: parciální rozpadové šířky

rozpadové šířky
neutrální rezonance

dominantní rozpady
 $V^0 \rightarrow WW, bb, tt$

top-BESS: parciální rozpadové šířky

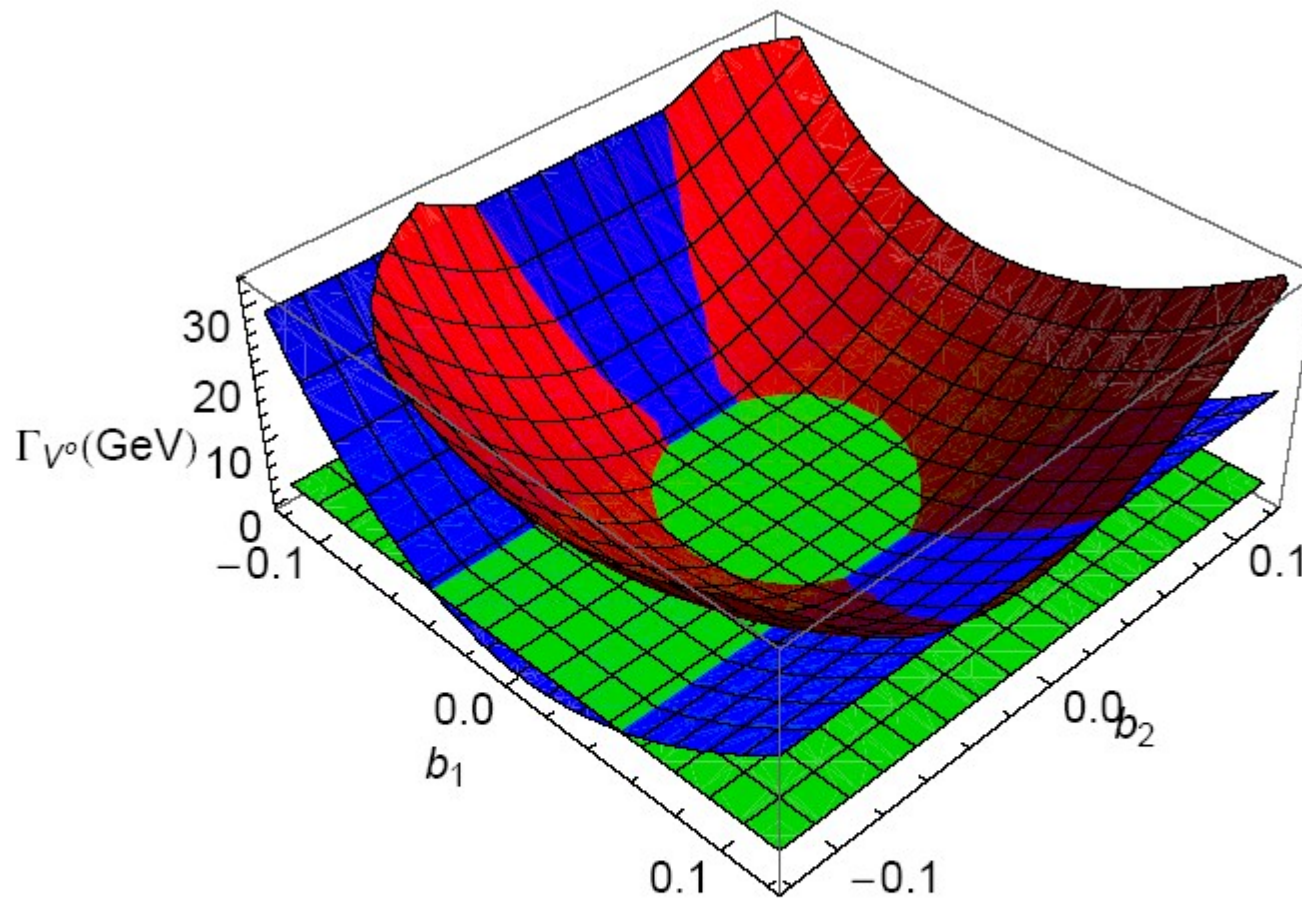
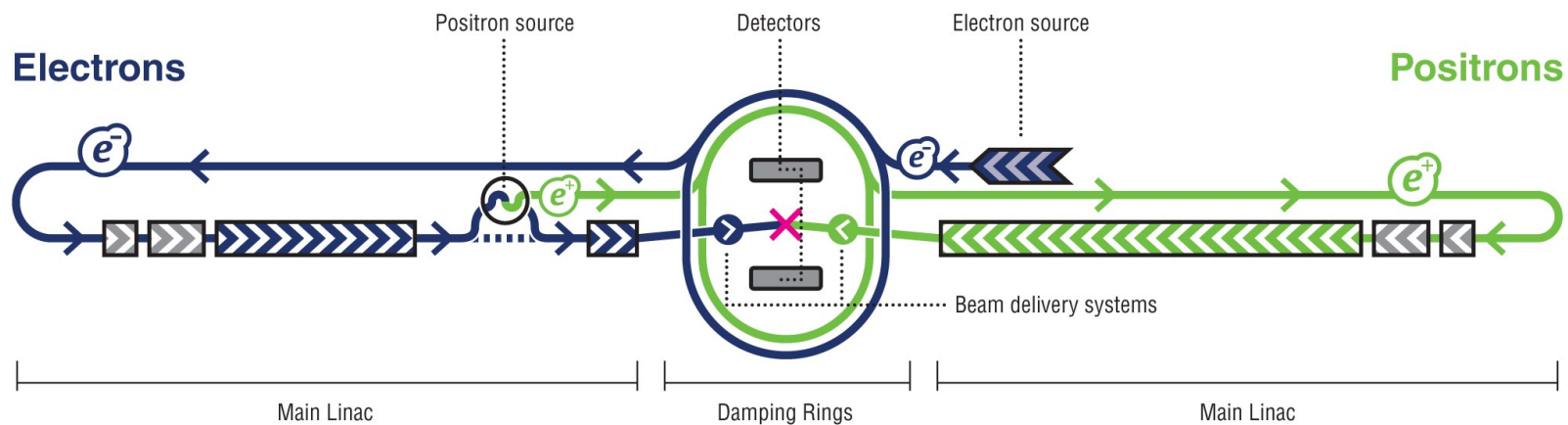

FIG. 8. The top-BESS dominant partial decay widths of V^0 as functions of b_L and b_R for $g'' = 25$, $M_{V^0} = 1$ TeV, $p = 0$, and $\lambda_{L,R} = 0$. The green surface corresponds to the W^+W^- channel, the red surface corresponds to the $t\bar{t}$ channel, and the blue surface represents the $b\bar{b}$ channel.

Experimentální zařízení

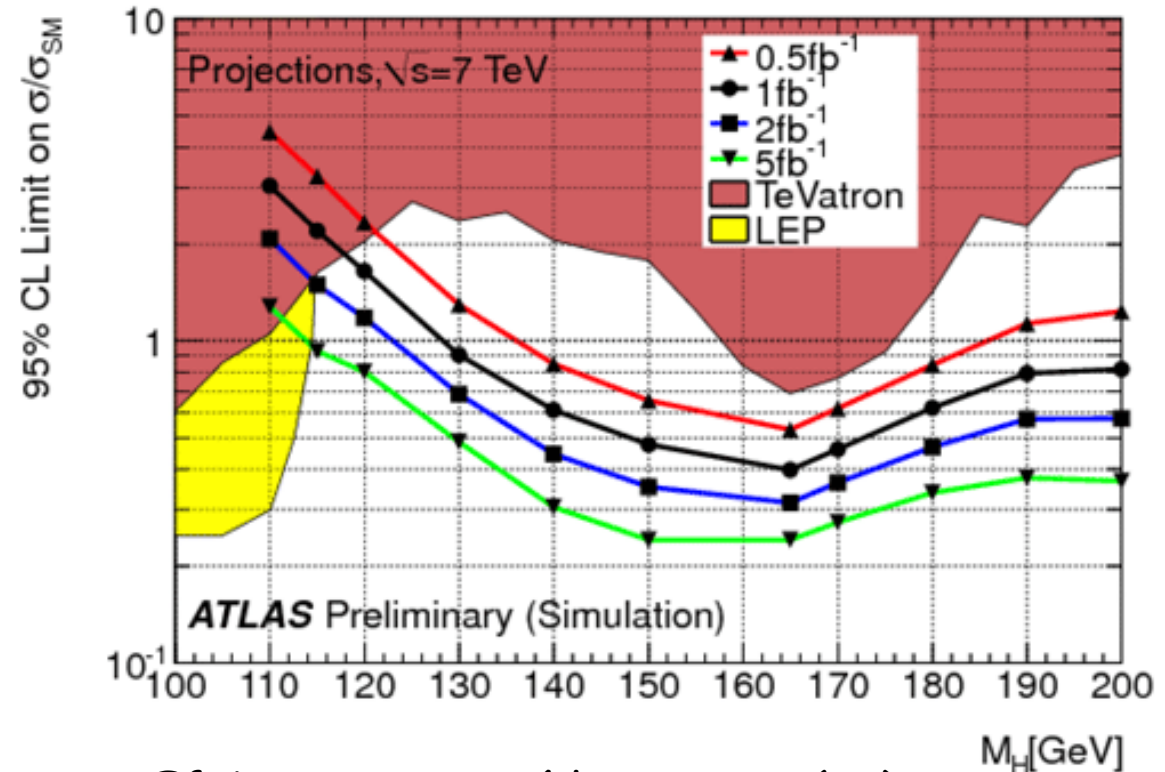
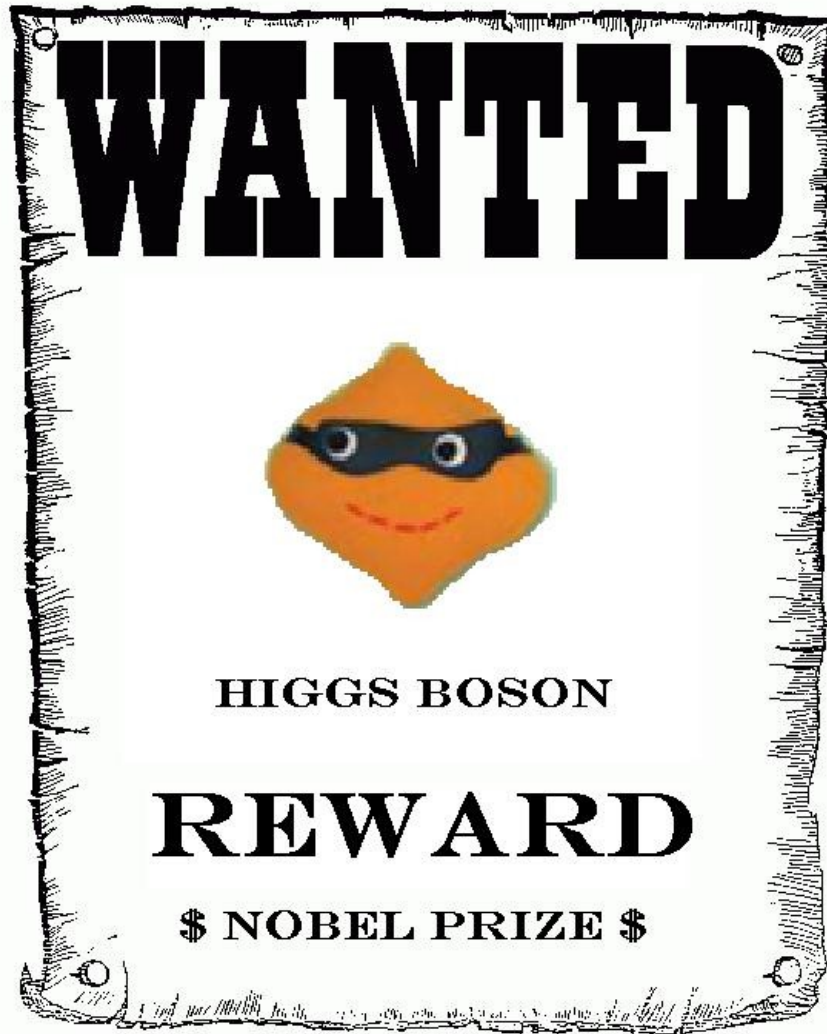

International Linear Collider

Large Hadron Collider

Multifunkční zařízení mající za úkol zodpovědět fundamentální otázky ve fyzice vysokých energií související s „nedokonalostí“ SM, např. najít H.

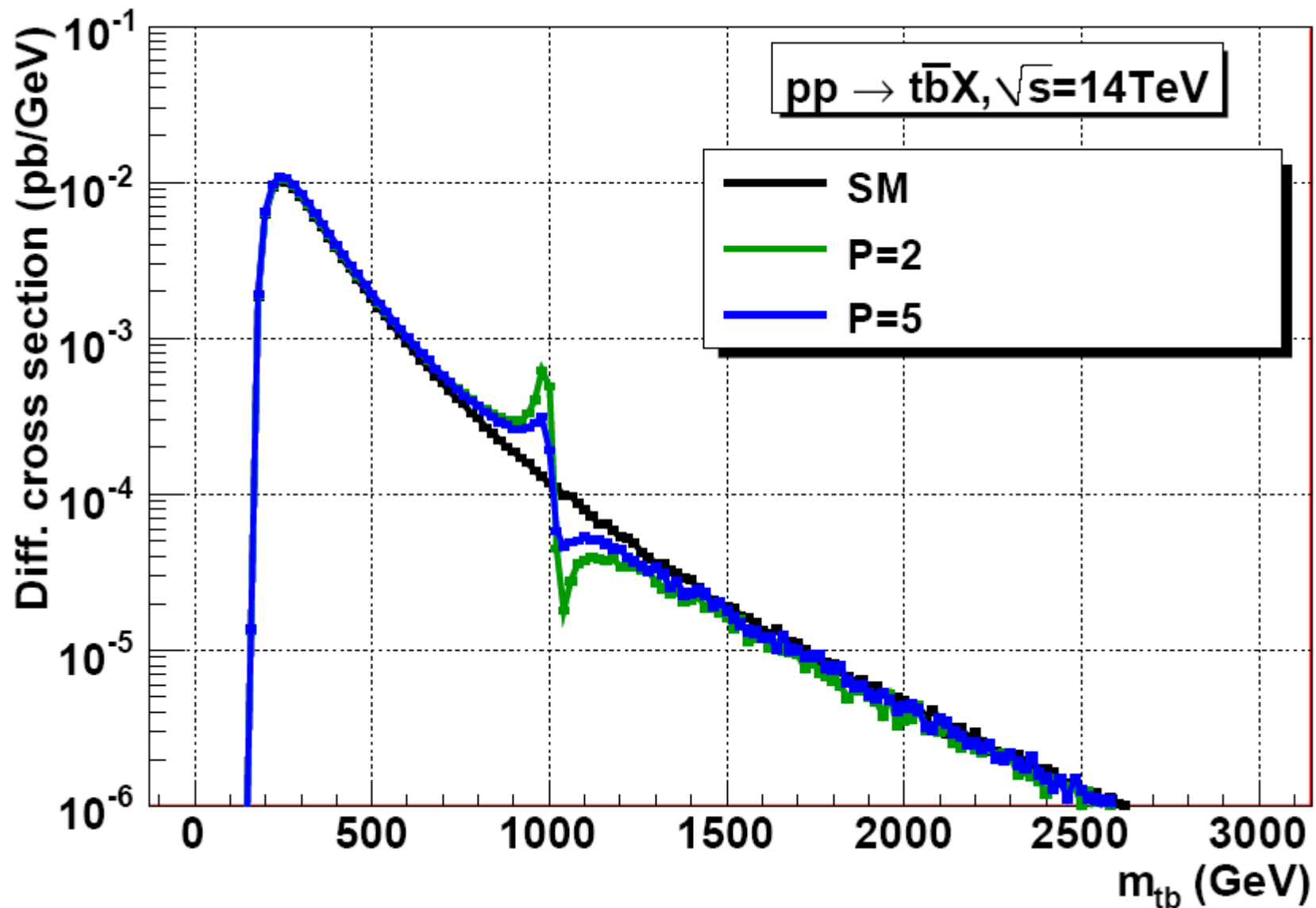

Efekt integrované luminozity (IL)

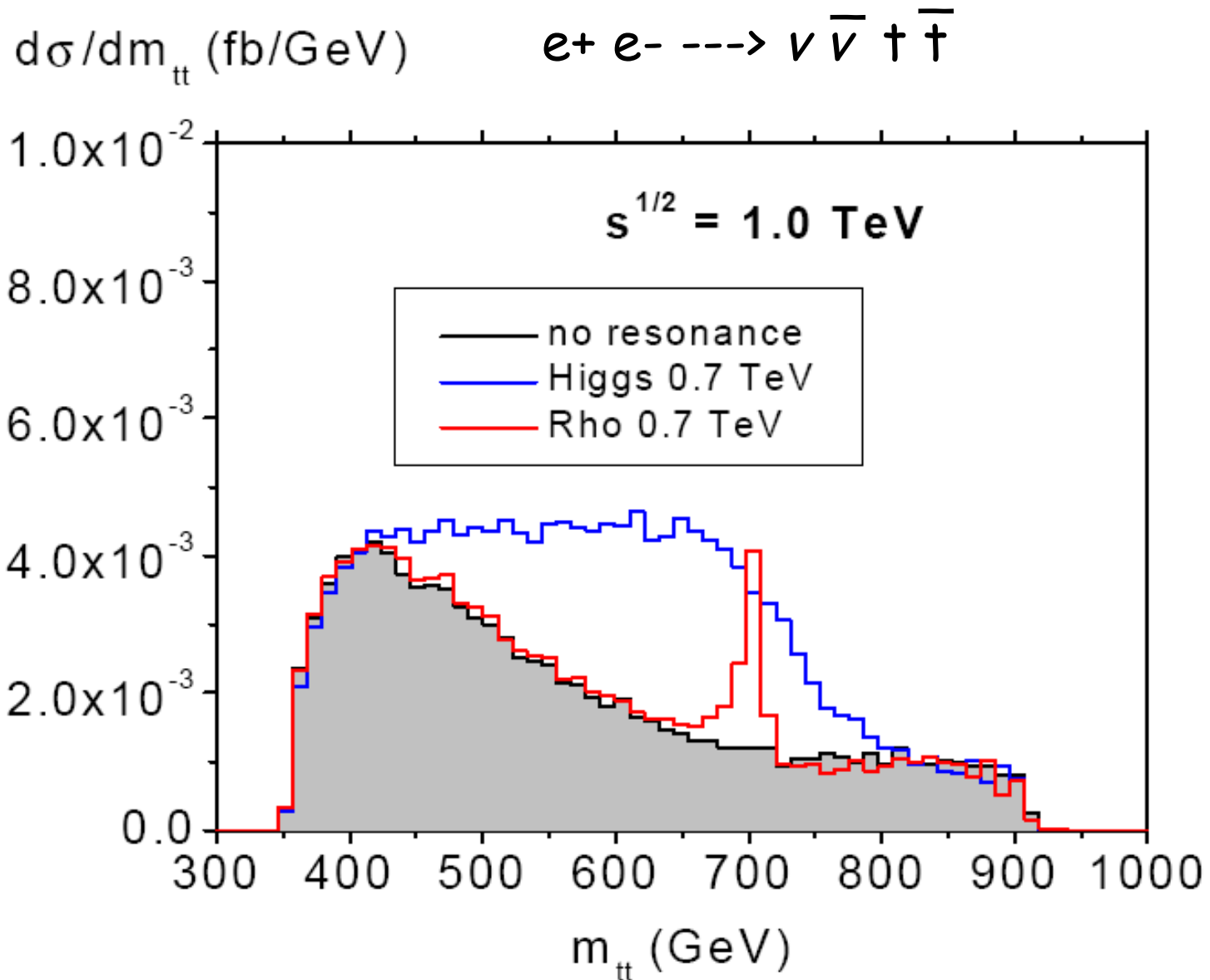
na 95% limit vyloučení SM Higgse .

Např. s IL=0.5 fb⁻¹ vyloučení hmotnosti mezi 135-188 GeV. Nebo rozšíření od LEP limit 114 GeV až několik stovek GeV s IL= 5 fb⁻¹.

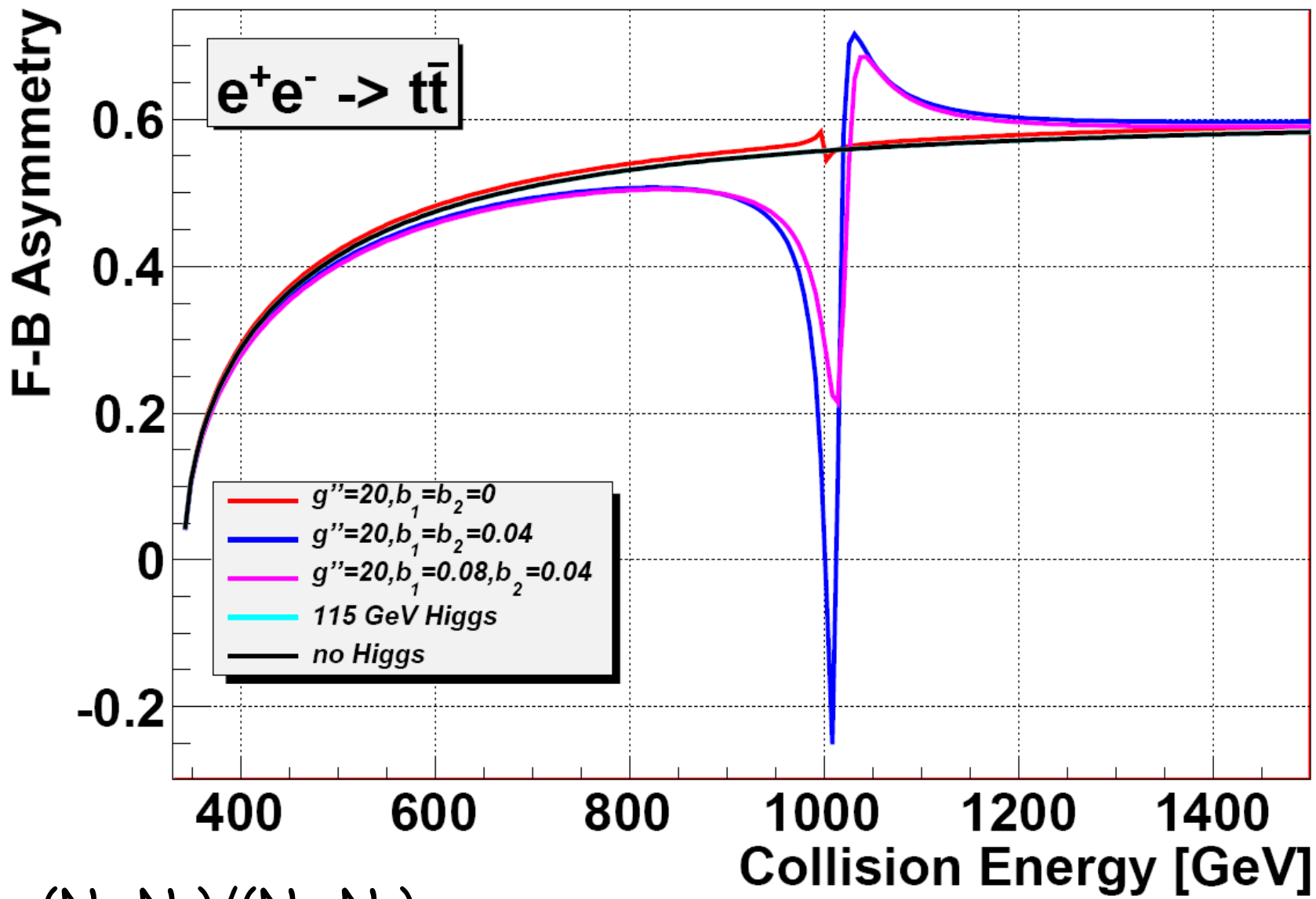
top-BESS model na LHC

top-BESS model na ILC

top-BESS model na ILC

$$A_{FB} = (N_F - N_B) / (N_F + N_B)$$

$$\text{Dom}(A_{FB}) = \langle -1; 1 \rangle$$

Závěrem

- mechanismus narušení elektroslabé interakce stále neznáme
- SM ---> SSB + Higgsův mechanismus; Higgs stále nenalezen
- mnoho alternativních modelů, fyzika za SM
- efektivní top-BESS model jako modifikace BESS modelu
- **BESS model versus top-BESS model**
- naše rezonance se rozpadá především na SM kalib. bozony a/nebo na třetí generaci kvarků; máme menší, tj. užší rozp. šířky
- uvolnění L-E limitů původních BESS parameterů
- účinné průřezy, FB asymetrii + jejich statistická významnost
- vlastnosti našeho modelu lze studovat na LHC a ILC
- nutný další výzkum (studium pozadí, účinnosti rekonst. detektoru)

Děkuji za Vaši pozornost.